

ДОМАЋИ ЛИСТ.

Цена је листу :	Излази сваког 1. и 16. дана у месецу.	За Србију :
на целу годину 2 фор.	УРЕДНИК, ВЛАСНИК И ИЗДАВАЛАЦ :	на целу годину 5 дин.
на по године 1 фор.	СТЕВАН КОЊОВИЋ, учитељ.	на по године 3 дин.

УЧИТЕЉ У НАРОДУ.

Од Светозара Савковића учитељског кандидата.

Опстанак и будућност једног народа зависи од степена његовог васпитања; наука потискује глупост, народ народе потискује, паметнији заузимају све бољи и бољи положај. У данашње време вредни и учени људи освајају земље и градове, произвађају такове уметности и чуда, којих пре није било, нит се могло замислити, да ће тога икад бити. Данас они људи, који нису школу учили, хоће л' ноће л' морају пропасти, за њих нема спаса, за њих нема места на овој земљи. Они и ако се до некле одржали буду, биће верна раја незнања њиховог, и служиће оном народу, који је од њега просветнији.

Пошто се нас Срба највише тиче српски народ, то ћемо главну пажњу на њега обратити, навешћемо право стање нашег народа. Навешћемо главне мане и недостатке његове, које се што пре, тим боље лечити имају, ако мислимо, да бесној струји сиромаштва и пропадања моћан бедем на супрот ставимо.

Језгра српског народа састоји се из земљоделца. Благостање и судба државе па дакле и појединих народа у

првом реду зависи од њезиног материјалног стања. Нема нико ништа док тежак не донесе, шуме не искрчи, док не узоре, посеје, пожње итд. те ученом сталежу готово не принесе. Читаве државе, сјајни дворови и царске палате, сва војска и сви званичници, занатлије па и животиње очекивају свој свакидашњи хлеб од ратара.

Финанцијално стање државе зависи од материјалног стања њезиног. Материјално пак она држава боље стоји, у којој се обраћа пажња на рационално (умно) обделовање земље, која држава обраћа пажњу, да јој је ратарски сталеж за свој позив добро васпитан, те да се зна и он са својом земљорадњом према духу времена владати.

Наш ратар има по томе велику задаћу, од њега се иште све и сва и то сваки даном све више и више, наравно према модерном и напредном духу времена мора земљоделац много веће жртве приносити сад, него што је приносио пре. Међу тим он је онај исти неписмени и за своју струку неизучени, неучи, земљоделац, не може а и не зна како ће и куда ће, чуди се како

ће он свима тима дужностима одговорити, а не зна сиромаштво, да се и он мора тргнути из заноса незнања и бунила, те да и он прибави што више знања за своју струку.

Да позна своју земљу, да све што год ради с рачуном да ради, но на жалост код њега постоји још стара лозинка, он вели: како је мој бабо орао, тако ћу и ја.

Јест, ал Немац и други народ не вели тако; кад је твој бабо орао, онда је земља била већином одморна, снажнија, није свет тако намножен био; свакадашње потребе биле су врло мале, према данашњима, па се богме није знало ни за толике раскошности, као што се данас знаде.

Пре су наше српкиње ткале и преле, како себи тако и мужу и деци саме одело. Скупоцепој свили и другим раскошним ношњама није било ни помена. Но кад би се упуштали још дубље, те навели шта се од земљоделца још иште, не би могли све изређати и дивили би се, да још наш ратар може постојати и да га незнање још није уништило.

Дакле од ратара се иште веома много, а може ли он томе свему да одговара према данашњим потребама, ако није писмен, ако не познаје свој занат и ако ради, као што му је бабо радио и ако ради без рачуна? Не! никако. Он мора пропасти. Пропада ли нам земљоделски сталеж, пропаст је на прагу целом народу.

Српски учитељу! као што се Христос Спаситељ сагнуо, те нас к себи подигао и узвисио, сагни се и ти те дижи и узвиси српски народ у просве-

ти. Отвори му умне очи, да види шта се од њега све иште, да призна да и он мора знати читати, писати и рачунати, приони својски да нам ратар не пропада. Недај да га варају и да буде увек туђ роб. Представи му, да је прошло оно „старо добро време“ кад је његов бабо ма и дрвеним плугом орао ипак добро живео, да ако не учи и свој занат добро не испече, да за њега нема станка на овоме свету, осиротиће, пропаће, земља ће му прећи у вредније руке а њега ће нестати са површине земље. Но како и на који начин може се унапредити, како умно, тако и материјално стање нашег народа?

Навешћемо т. ј. говорићемо само о нашем земљоделском сталежу, који сачињава језгру нашег народа и од кога зависи судба свом Српству, јер њему баш треба помоћ.

Учитељ како ступи у оно село, где је изабран за учитеља прва брига да му је, да проучи свој народ, да му сазна мане и недостатке. Па шта може учитељ од прилике видети и шта би он поправити могао? Навешћемо неколико примера. Видићеш српски учитељу свадбу, која траје по недељу дана и у њој 60—70 и више сватова, ту се пије, разбацује на све стране, сватови су, веле наши ратари, није им замерити.

Видићеш сарањују и прате мртваца, а с гроба иду 20—30 душа на даћу, даћа се свршила, Бог да му душу прости, а овамо су неки пијани. Онај слави крено име, званице позвао на навече, судрадан на ручак, вечера, прекосутра (порекље) појутарје, дај части се још данас, ту је било 30—40

званица. Дошла заветина врве гости са свих страна звати и незвати, свака кућа добила бар 7—10 и више гостију.

Леп дан за радњу само такав може бити а наши ратари не раде већ светкују, па колико светаца имају а особито женске? Сваки петак преко целе године, који оне називају.

„Трнова Петка“ несме се шити, ткати прести нит у пољу што радити; девети уторак, то је женски светац, онда оне славе и позивају друге своје на част; чисти понедељак и уторак, цела бела недеља, тодоров петак и субота онда ваде разне траве и корење те враћају, да би се стока умножила и година родила; цела духовска недеља од Ускреса до Духова, Огњена Марија да не би им жито изгорело итд. итд.

Сад кад се узму и они празници, које нама света црква заповеда, да се славе и у миру да се проведу, додај овом још 3 месеца зиме, шта му остане на рад? и да л' ће моћи све да са- влада.

После празника, после духовске недеље изашао је у поље да ради, киша, за којом је давно жудно пала је баш те недеље кад је он светковао, он још издалека позна своју њиву пуна траве, а Немац док је Србин светковао употребно влагу па окопао свој кукуруз, па је чист и леп као босиљак.

Ко чека радостнију јесен?

Видићеш како Србин не ће баш с вољом да ради, има неколико гушћића и ћурића, послао плоту да копају а он истерао живину да пасе, у место да је тамо где се ради. Сина ћака послао да чува свиње, та не ће он поп бити; ћерка му чува јагањце и моли оца, да

је пусти у школу — та не ћеш валда понадија бити. Други опет запалио диван па хајд у бирт на диван, тврдо је за копање, па шта ће да ради мора да проведе време, шта га је стало што комшија Немац ради; док траје земље, даће њему чива паре, што да га пече сунце кад то не мора бити. Видићеш учитељу најбољег газду у селу, хтео би да постане кнез, па да би задобио партају почео је још пре избора на недељу дана да части. Упути се учитељу у бирт, пун је, иди у општинску кућу пуна је.

Двоје се на дану споречкали, у ноћ звоне звона ларма! ватра! гори једном камата са жиром и кад би још хтели наваћати не би скоро били готови.

Е драги учитељу! дедсад то си све видио твојим очима а света ти је дужност да унапређаваш народ, како ћеш се ти према овима околностима понашати? Школу си отпочео, редовно је држиш, у њој деци живо представљаш, да они то не чине, јер то води пропасти, упућујеш их, да буду ваљани и вредни, разборити и добри, да школу с вољом похађају и да у њој прилежно уче, да туђе не дирају и да у љубави живе, да се клоне свега што је зло, итд. евала ти! Твоја ће деца бити а и требају друкчија да буду него њихови оцеви, ал твоје ћаче још је нејачко, још потребује туђе неге, а оцеви њихови већ упронашћују и ако тако раде упропастиће се сво имање а деца не ће остати ништа, а после кише јанунце није ни од какве вајде, него дед окрени се одма, те поправљај како коју од наведених мана видиш, ако мислиш да што и за твоје ћаче остане, те да

они могу онако радити као што си их ти учио.

На први покушај добићеш за одговор: та и моји су стари тако радили, ето ја нисам ишао у школу, па само кад би Бог дао, да нам њиве као и пре роде, живео би боље него наш поп, ма да је он учен. Па баш то, што му њиве не роде не држи он да је то због његовог незнања, већ он каже не да Бог, па шта ћемо? С Богом се не можемо борити.

Но сад нам се и само од себе даје разумети да је учитељ баш упућен и да је савестном учитељу света дужност да искорењава наведено зло, како ће он унапредити или уназадити народ. На селу учитељ заузима прво место, њега ако је ваљан сви поштују и савете његове слушају.

Он је црквени перовођа, он је надзиратељ свиларства те на тај начин у сваку кућу уђе, он је црквени појак, он је у друштву и свуда, наш ратар учитеља радо и мило виђа.

Сад треба учитељ сваку прилику да употреби у скупштини црквеној нека оцевима представи да се свадба може и јефтиније одржати, а не појели му сватови све и сва, а млада после да гладује па још ако је узајмно новаца, када ће га вратити и како ће морати сирота млада аргатовати и гладна и жедна те ће јој пресести свадба.

На згодне начине може учитељ све наведене и ненаведене мане и расипање, које баш упропашћује наш народ, људима у скуповима, деци у школи, младићима у вечерњој школи зими — разјаснити, и упућивати, да своју децу у школу шаљу, да се окане

чашћења и слављења оних дана, које наша св. црква допушта да се може радити. Да своје њиве ђубре, марву да чувају и да ваљано раде, да се окане пијанства које води сиромаштву и да не лењују, да у слози живе, да се један другом не свете, да су штедљиви и да им представи како Пемац учи, штеди, ради с рачуном и да ће му данас сутра сву земљу прекупити, даље да буду вредни и боље да раде на својој земљи и у својој кући јер лењост и незнање ће их потерати, да ако није умео свој газда бити, да мора туђ слуга бити, јер не веле наши узалуд: „Притисла орла зла години“, и ако на својим њивама радити нећеш, радићеш на туђе.

Но није доста, да учитељ људе само речма на добро упућује, он мора то и делом показати, он мора у врлинама предвачити, он треба да служи за углед целом селу, а ако је тако сретан, те имаде и своје земље, то нека по најновијем начину исту обделава, нека подиже воћку те да његови општинари и деца виде, да учитељ не да само говори — него и чини добро.

У кући и породици својој треба учитељ у најбољем миру да живи. Деца његова да служе другој деци за пример. Учитељ треба да је побожан, благ, да опрашта увреде, с децом очински да поступа; да би га деца заволела те и слушала, да се мање бави с политиком а више школом.

Учитељ, који буде живео за благо и напредак свог народа тај ће за скоро време најсиромашније село сачувати од пропаста и унапредиће га како умно, тако и материјално. Ово важи за једно

село и за једног учитеља, а сви српски учитељи ако буду тако радили букнуће напредак и просвета у народ.

И сад још велим: овакови учитељи, који свој позив подпуно свађају и њега се држе, народ уче, у томе ће највише свој народ унапредити, те кад наш ратар добро стоји, он ће једног сина школовати за званичника, другу децу добро изобразити, па им онда еко-

номију предати, да буде ратар ал мало друкчији него што је он био.

На послетку учитељ, који не свађа свој позив, којем је школа и народ девета брига, који се брине где се пије, где се карта, који живи блудно, тај не само да уназађава српски народ, већ га кужи и упропашћује, јер што но рекоше: какав учитељ онако и село.

Воћарство.

Резање (кресање) воћака.

(Наставак.)

6. О воћкиним деловима.

Б. Делови за род.

Плодна виока. (Fruchtruthe).

Плодна гранчица изгледа слаба, танка (сл. 14.) подужа, од прилике 10—15 см. и лако се да пресавијати. Има на себи слабе мале очи. Овакових се плодних гранчица налази готово на свима огранцима воћака. Оне су већ по природи својој слаба раста и тиме баш имају наклоност да плодном гранчицом постану, што код воћака које бујно расту, не можемо на такове да наиђемо да их има на свима деловима и странама једнако, према чему и родност код таквих је воћака слаба или управо никаква. Лако је доћи до овакових плодних гранчица, и то овим сасвим простим начином: Сваку обичну гранчицу савимо и оставимо је у том положају или још лакше око на врху заломимо, да нам гранчица не може да буја у дужину, да је приморамо да споредне очи све крену, да се сок на све ове леторасте подели и тиме основу плодним гран-

чицама се положимо. Ако се пак на врху гранчице налази више *цветних пуцова* који стоје у групи, такову нити смемо пресавијати нити им очи односно пунове закидати. Није нужно тако поступати ни код оних воћака које редовно рађају, јер ту се оне и саме образују; ту пак морамо за тим ићи, да произведемо тако званих *родних гранчица*, на којима ће се ове *плодне виоке* развијати. То се пак постизава тим начином кад у извесном размаку на свима странама и једнаким положајима обичне гранчице орежемо на 2 ока, да из ових летораста потеку, на којима ћемо касније ми плодне виоке развијати или ће се и саме развити.

Плодни избоји.

(Der Fruchtspiess.)

Плодним избојима (сл. 15.) називамо оне мале ситне гранчице, које су од прилике 6—8 см. дуги, и који редовно избијају из огранака у виду правог угла (лакта) а завршују се само са једним пуном, који касније добије заокружен облик и постане прави *цветни пуц*. Ови избоји врло ретко, тако рећи никад не губе више у дужину, с тога се баш и не кре-
Сл. 15. шу. Шта више они су врло згодна места где ће се моћи плод у већој количини

Сл. 14.

Сл. 15.

потпуно развијати. Прве године, оно је око на избоју слабо и тек нешто продужено, и у место те године да летораст испусти из себе, избију само по три листа, који овај избој одржавају и ојачавају га. Друге је године то око много јаче и округлије и продужи се толико на избоју, колико је оно само велико, а за собом остави као неки *прстенасти жуљ* и тада је обвијено већ у четир до пет листића. Треће године опет се *избој* нешто продужи, пуп на врху много већи постане, кога обухваћају пет до седам листића и из кога цветни пуп избије. Ово је сад најбољи орган за произвањање плода; остављају се недирнути, но ако би таквих избоја много једно поред другог било, тада се неки кресањем морају отклонити, да један другог не слабе. Оваки плодни избоји на младој се воћи не појављују тако често. Има и таквих воћака, које рано почињу рађати и сваке године доносе плода, на којима ови плодни избоји одма прве године рађају. Највише се тих плодних избоја појављује на јабучастом воћу. Код коштичавог воћа, на место ових појављује се по више цветова уједно, што често можемо видети код трешања и шљива; код бресака такође, али кад се на особити начин ова воћка култивише.

В. Од чега постоје род?

Пуп или плодно око.

(Die Blüthenknospe oder das Fruchtauge).

Под пупом разумемо оно око које у себи садржава клицу за будући род. Клица се та прво мора развити у цвет и иза овога

тек може род да постане. По томе дакле у пупу се налази затворени, завијени још неразвијени цвет. Пуп је већи, дебљи и округлији од оног ока из кога ће да се развије летораст. Пуп већином пре крене, пре ступи у вегетацију него обично око.

Код јабучастог воћа пупови се већином појављују на старом делу дрвета; но може да се појави и на новом дрвету и то обично код оне врсте, која је родљива; ту се лепо као цвет развије па и у плод приметне. Вешто око воћарево може за идућу годину пуп од обичног ока да разликује још августа месеца пред том годином.

Потпуно развијени плодни избој.

(Der ausgebildete Fruchtspiess & Ringelspiess).

Мали избој који на врху свом има *пуп* који се потпуно развио, можемо га назвати

развијеним плодним избојом (сл. 16.).

Има воћака које су тако родљиве, да већ прве године, како се ови избоји појаве, одмах на своме врху понесу и потпуни пуп. Такви избоји обично имају на себи лепу, светлу и

Сл. 16.

Сл. 17.

старији, односно обични потпуно развијени плодни избоји, имају кору врло хрпаву, чворновиту, која изгледа као да је неједнако и неправилно мало претење поређано једно до другог (сл. 17.).

(Наставиће се.)

Пчеларство.

Цртице из пчелињег живота.

По Барону А. БЕРЛЕШУ

Ив. Маширевић.

(Наставак.)

4. Слух.

Пчеле имају особито развијен слух. То нам сведочи дозивање и одзивање младе и

старе матице; сведочи нам најлакши удар по кошници као и њихов међусебни начин разумевања (говора).

Клајне*) је противног мишлења; он вели нема сумње, да и пчеле осећају оне утиске, које н. пр. човек чулом слуха осећа, но из тога не следи још, да и оне чују те утиске, јер сваки звучан знак пчела па и титикање и квококање матичино пропраћено је јачим или слабијим лепршањем крила, чиме се произведе ваздушно таласање, које пчеле помоћу финог чула осећања осете. Наравно да Клајне овде нема право.

Јер ако млада матица затворена у матичњаку квокоће то јој стара одговара, која је на слободи и која се може бити налази са свим на другој страни кошнице где је оделена са више сатова од оне младе у матичњаку. Како сад може она осетити утисак ваздушног таласања које произвађа млада матица из матичњака на коме има само мала фина пукотина? Зар се неће и они таласићи ваздушни разбити и неосетими постати које о ону малу пукотину, које пак о оне сатове који граниче ову од оне?

Па осим тога пчеле што опет Кл. пориче, звуке произведене изван кошнице чују чулом слуха а не осете чулом осећања; ми знамо н. пр. да дрека или луна око кованлука смете све пчеле. А доказано је, да други инсекти као зрикавци, понци и др. дају неки извештај глас, којим они дозивају далеко одстрањену женку. Дакле и по аналогiji можемо закључити, да и код пчела није друкче него то иде на рачун њихова *слуха*.

А ми можемо Клајнеа у његову мишлењу рођеним му оружјем угући. Његово опажање је против њега т. ј. најјачи звуци као грмљавина, пуцњава и т. д. на пчеле и у кошници и изван ње не чини ни најмањег утиска, дакле онда је са свим сватљиво, да пчеле звуке не перципирају чулом осећања. Јер да је то тако, да пчеле звуке осећају особито финим чулом осећања то би за цело осећале и ваздушне таласе, које начини грмљавина или пуцањ и т. д. За чуло осе-

*) Свећеник у Lüneburgu у Хомоверемској * 18. Маја 1806. један од првих пчелара; особито се одликује као рецензент теоретских питања. Исто тако је добро познат са пчеларском литературом а и сам је изврстан апистик.

ћања нема границе горе него што је јачи учин тиме је јачи и бољи и утисак и осећај.

Па баш то што су пчеле неосетљиве за ниске тонове, то нас гони на тврдњу да пчеле чују и да је њихово чуло слуха у основном саставу свом са свим оналогно уху животиња вишег реда.

Слушање (чување) од прилике овако постаје: произведени тон као ваздушни талас удари се о бубањ у уху, који се одмах угне за тим се онај ваздух што се налази иза бубне опне опет рашири и ову опет испуни и тако трепти бубна опна а ми чујемо. Отуд изилази, да ми можемо тим више тонове чути чим је бубна опна еластичнија т. ј. чим више трептања може ова у секунду да учини. Да се чује нека извесна висина или дубљина стоји до броја трептања, које бубна опна у секунду учини. Тако човек има границе, докле може чути неки извештај висок тон јер наша бубна опна не може више него 16320 пута у секунду трептати; но код пчела је обратно у њих одлучује опна код ниских тонова, јер њихова бубна опна или судић ћелица т. ј. бешичица за слух, која замењује ону, са своје fine и особите еластичности може а и мора по неколико хиљада пута више да затрепти у један секунад него ли наша бубна опна. Отуд се може лако растумачити, да пчеле врло добро чују високе тонове њиховог говора а с друге стране, да су глухе за ниске тонове као грмљавину и др.

За чуло слуха Берлепш мисли, да су пинци. Они му се чине као да најбоље одговарају томе. Цела површина је малим удубљењима одевена, која престављају кесице (*sacculi*) и са свим згодне изгледају ове као бешичице за слух исто као и код свих инсеката.

Са овим судићима у свези је *nervus antennalis*, који долази из средине великог мозга.

Особито доприноси том мишлењу т. ј. да је чуло смештено у пинцима згодан положај ипак.

Ко пак још није убеђен нека посматра лагано ходајућег бркема (*Bockkäfer*) како, чим чује какав јасан звук мирно стоји, да

може боље прислушкивати, како му непомично стоје пипци у оном правцу наперени откуд звук стиже, све докле прислушкује, па

онда опет настави оно мицање бркова (пипака) и пође даље, кад му се учини, да нема више опасности од оног звука.

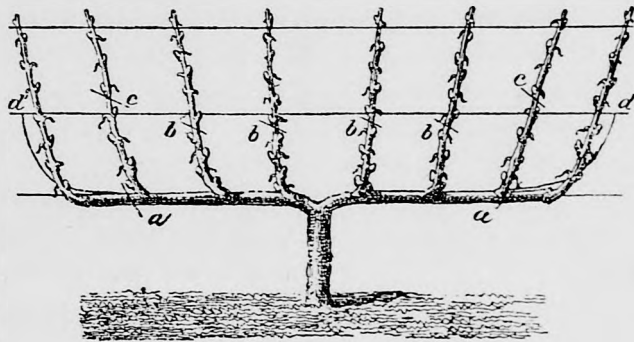
Виноградарство.

Резање винове лозе.

II. Резање по Гресентовом начину.

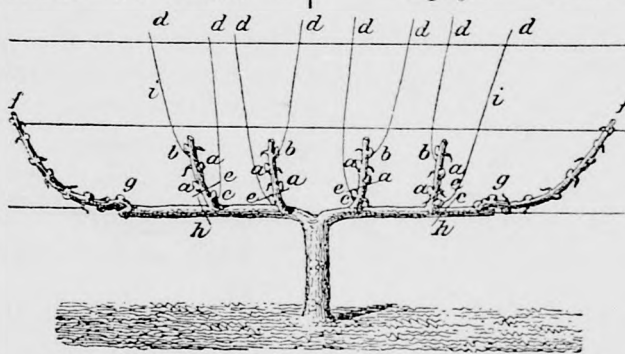
(Свршетак овог одељка.)

Други начин овога резана врло је сличан првом и он се изводи на кондир, но овде се разликује ово резање на кондир, од резања на кондир као што досад ми спомињасмо. Кад се чокот, друге године, по почетку рада овог из повељенице разграна изгледа овако, као што нам сл. 18.

Слика 8.

показује. Према којој јасно видимо да ћемо унутрашње 4 лозе орезати на 4 ока у **b**. Трећу лозу и **c** једне и с друге стране орезаћемо на 7 или 8 очију у **c**, а крајње обе лозе орезаћемо са малим делом повељенице у **a**; на место те лозе ставићемо треће у тај положај у **d**, т. ј. сад да су ове крајње.

Слика 19.

Овако орезан чокот изгледа као што нам показује сл. 19.

Но овако орезан чокот још није готов. Кад очи на заосталим кондирима потеряју морају се подбрати и неке

закинути а неке само оставити. Све оне очи које су обележене са **a** морају се закинути, тако да на сваком кондиру остане по 2 ока и то горње **b** и доље **c**. Горње око **b** има задатак да плода донесе, а око **c** да образује нову повељеницу, која би стару имала да замене. Оба ластара из сваког кондира имају се пустити у правцу **d** и за средњу и горњу етажу при-

везати. А на годину, односно *четврте године* орезати ваља ове кондиере у тачци **e**.

Крајње 2 лозе **g f** које нам овде представљају 2 разводнице остављају се недирнуте са свима својим очима и имају главни задатак да плода донесу. На овим разводницама и то баш очи **g**

према положају своме потеряће ластаре у усправном правцу, које опет неговати треба те ће до године ову разводницу и с једне и с друге стране да замене.

Овим начином иде резање из године у годину. Догодили се кад год да се ластари на разводницама из очију **g** не развију се као што треба снажно, да би могли стару поваљеницу заменити, то се онда дотичног пролећа мора у тачци **h** орезати а

поваљеницу **f** са са лозом родницом **i** заменити.

Твко кад се удеси чокот са 4 кратка кондира и 2 подуже лозе разводнице, све оне сорте грождја које по природи својој јако терају, врло обилно рађају, а без да самом чокоту што шкоде.

П О В Р Т А Р С Т В О .

Прекопавање баште.

После поделе баште на извесне одељке, долази прекопавање ових. Прекопавање је такође врло важан баштовански посао. Прекопавањем хоћемо да постигнемо ово :

1. Прекопавањем баштеноког земљишта ваља да идемо за тим, да што више горње земље изложимо упливу атмосферског ваздуха и других појава, да сви они гасови који се налазе у атмосфери, дубље продру у земљу и на ову што више утичу.

2. Земља се мора што дубље прекопати и издробити, да би се жилице нашег усева што боље могле у њој развијати и лакше распростирати ; да вода кроз њу брже и дубље пролази.

3. Да и ваздух и вода могу лакше у њу продирати, како би се оно ђубре, којим смо пре прекопавања земљу нагнојили, боље под упливом кисеоника се распало и у земљу претворило.

4. Да прекопавањем сав коров на био овај већ у растењу или у семену сасвим се сатре, да не троши и одузима храну оном билу које ваља на тој земљи да култивишемо.

Све ово постићи можемо добрим прекопањем, окопавањем, подгртањем и праћењем.

Да би пак све то извели као што треба, нужно је да у првој линији имамо добар алат, са којим желимо овај посао да обавимо. Доброта алата састоји се у том да је *згодан, чист* и за овај рад *удешен*. Овде је најпотребитији алат *ашов* (копача), *могица* (окопало) *од три широка парошка гвоздене виле* и напоследку *грабље*.

Право прекопавање, да одговори својој сврси, обавља се у *јесен*. Тада се земља мора што дубље да прекопа. Ашов ваља да је што дужи и да подебли слој земље хвата. При овом прекопавању не иде се за тим, да земљу ситнимо, колико да доњи слој земље тако на противну страну избацимо, да она земља што је избачена врхом ашова буде непосредно горе избачена, да чини површину ново прекопане земље, а она што је горе на главној ширини ашова буде бачена доле, па ма ашовом читаве грудве да будемо били избацивали. Ове ће се грудве у току зиме услед смрзле на пролеће при кравлењу са свим распасти, тако рећи у прах. Још је боље кад се у јесен башта прекопава па се грудве изваљују, што ће међу њима више и веће шуљбине остати, те ће влага и смрзла кроз шуљбину земље дубље и боље продирати и тиме земљу плоднијом учинити. Пролеће ће је сасвим ровиту застати и тада ће се у другом прекопавању лакше а и боље посао обављати, када баш поглавито морамо за тим ићи да земља што ситнија буде.

Наступи ли пролеће, мора се по други пут земља прекопати па и тада се мора дубље овај посао изводити и ако не баш онако као јесенас. Но тада морамо pazити да не прекопавамо у оном времену кад је земља јако влажна, јер ће се сваки ашов земље *укалушити* и кад га избацимо на противну страну сунце ће га пренећи и тако рећи учершћи ће се, те тиме би опет цел промашили. Друго је пред зиму, тада ће ове грудве смрзла раз-

дробити, а у пролеће ова не наступа, те ће остати угрудвена. С тога се мора онда у пролеће земља прокопавати, кад се земља од влаге сасвим прицеди, и кад се при прекопавању сама распада. — Пескуљасту земљу довољно је једанпут прекопати и то у пролеће, у оној истој дубљини у којој се обавља и код осталих врста земаља.

На први поглед изгледа да је прекопавање баштенске земље доста прост и једностран посао, па се с тога при том послу и не обазире, на ту околност, да би требало у јесен другојачије прекопавати а у пролеће другојачије.

Наши надничари, који тај посао већином обављају слабо се обзиру на горе споменуте околности. Они раде, па може бити и најсавестније, како знају — али ипак им радња не одговара цели, коју прекопавањем желимо да постигнемо. С тога је нужно разложити им, због чега је овако добро, и брзо ће и сами доћи до те увиђавности, да заиста нису добро радили онако, како су они

гледањем од другог научили, без да су сазнавали и узрок свога трудног рада.

У пролеће се свака грудва па и грудвица разбити мора и од сваког гада земљу очистити. Земља такође, као што већ једном рекосмо, дубље прекопати, од прилике 20 см. Јер ако плиће прекопамо, услед летње жеге горњи ће се слој земље — баш онај прекопани — пре пресушити и жилице које се у њему налазе нит ће се моћи због тврдоће даље развијати, нит ће пак моћи, због суше, хранљиви сок у себе увлачити, јер је овај само у влази растворен, а иначе је везан за земљу. Напротив кад је у горе споменутој дубљини земља прекопана, оно и ако и кад се горњи слој земље пресуши и стврдне још доле остаје доста оне прекопане и трошне земље, која је и влажна а по том и хранљива, и мека кроз коју жилице могу и надале да се без икакве препреке развијају. Тим је баш оно постигнуто, што желимо да постигнемо.

ЦВЕЊАРСТВО.

Луковасто, гомољасто и корењасто цвеће.

П. Ј. Ц. Шмидту.

Crinum.

Crinum capense (Amaryllis longifolia) издржи зиму и напољу, но се мора покрити са подебљим слојем лишћа. Напредује у лакој али ипак хранљивој земљи, која лако кроз себе воду пропушта. Цвета јула и августа месеца. Има га више суврета које се у топлим лејама и стајама негују.

Colechicum.

(Мразова сестрица. — Mrazovac.)

Мразова сестрица (сл. 20.) размножава се луком кога има више наседнутих око главног. Сади се крајем августа и септембра месеца у размаку на 20 см. Успева у свакој зомљи, но не одвећ тешкој и сувој. Негује се и по собама у стакленицама (карафа-

Слика 20.

ма) као и зумбули („Д. Л. II. 283.) и у овим врло лако цветају. У слободи негује се ради опасивања леја. Има их више подврета, од којих су у главном ружичасто-плавичасте боје у разним нивансама.

Convallaria.

(Pečatnik.)

Convallaria multiflora (Polygonatum)

сл. 21. воли несковиту земљу а по положају да је у присенку, с тога се баш тамо негује где је тако рећи вечита хладовина. Расплођује се с јесени или врло рано у пролеће цепљењем коренова. Цвета маја и јуна месеца; оцечен цвет стављен својом цветном петелком у воду, може врло дуго време да се одржи у потпуној свежини. Цвет је беле или ружичасте боје и потера по 2—3

Сл. 21.

цветка из сваког листовог пазуха. Цветне петељчице буду по 3—5 см. дуге.

Convallaria majalis (Ђурђица) о томе ће касније уз слику опширније бити говора.

Crocus.

(Дивљи шафран. — Brnduška).

Crocus (сл. 22, 23.) је леп цвет и мио е тога, што доста рано у пролеће цвета. Лукови му се септембра, октобра и новембра ваде те се склањају у подубљу, суву и песковиту земљу; а тада се могу за ранију цватњу и расадити али на другом месту а не тамо где су већ неко време пропустили. Саде се

Сл. 22.

на 5—8 см размака, а 7—8 см. дубоко. Њиме се могу читаве леје засадити и таква леја врло лепо изгледа, особито према разним бојама самога цвета. Негује се *crocus* и у лонцима; у сваки се лонац засади по 3—4 лука и тако исто око њега опходи као и око зумбула, једино што га не треба пре донети на топло место, до год не покаже на себи цветне пуцолке. Тада се ставе у прозоре, где треба да топлота влада од 8—10° С. На тај исти начин негује се у стакленицама (сл. 24.) — Има *crocus*-а који и у јесен цвати, међу којима је тако звани *crocus autumnalis* или *sativus* и *speciosus* који имају особито богату цватњу. Особито лепо цветају у месецу октоберу; саде се и на засебним лејама и ради онашвања леја. Најбоље успевају у лакој, влажној али ипак

за то пропустној земљи на сунчаном и промајном положају; расађују се на 8—10 см. размака, а 15 см. дубоко и то у времену од маја до јула месеца. Лукови зими остају

Сл. 23.

Сл. 24.

на свом месту у земљи одакле се тек после 2—3 године пресађују да се не изметну. Врло се лако и у лонцима негују.

Dallia или георгина.

Георгина је код нас врло познато и омиљено цвеће и то поглавито са својег лепог разнобојног и врло прувилног цвета. Кромпири од георгина саде се маја месеца у размаку један од другог на 1 м. Земља ваља да је снажна и добро нађубрена; како се из земље лоза појави одма уз њу ваља тачку приобести и лозу уз ову привезати, јер ће се у противном случају к земљи пригнути на може бити и скрхати. Кад једном георгина прецвета, односно кад је мраз сатре, остави се да јој кромпири још неко време у земљи постоје, те се онда прво лоза са земље посече и одстрани а кромпири поваде и у сув се песак ставе са засталом стабљиком али тако, да вода из стабљике може на страну да цури а не на кромпире јер ће иначе протрунути. Тако удешени остављају се на суво да зиму презиме али ипак да се не смрзну. Георгине има врло много суврети и е погледом на боју, и на величину цвета, па и е погледом на доба приспевања.

Домаћа радиност.

Нешто о дрвима за грађу.

(Свршетак.)

По Енглу: храстови стубови на којима су мостови утврђени, могу да послуже до 50

годиња, на сувом може храст да постоји у потпуној својој снази и по 300 година, а не-

престано у води може бити да може издржати до безкрајности. Дрво од шумског *спрека*, кад је смештено на таком месту где је час у сувом час у влази може да издржи по 20 година, на непрестано сувом месту по 120 година. Издржљивост буковине је врло слаба, кад је смештена на месту где се измењује влага са сушом.

Оно је дрво најбоље за грађевинарску употребу, које после вађења из земље, изгуби од своје тежине $\frac{1}{6}$ т. ј. које се за толико просушило. Са свим суво дрво или јако маторо извијено је и није доста еластично на и терет на себи не може велик да издржи. Најбоље је оно дрво за употребу са кога се згули кора како се из земље извади, и које се тако на ваздуху просуши; таково је дрво и најиздржљивије.

У новије доба, помоћу притиска паре, дрва се скроз навлаже са разним течностима као са раствором зелене и плаве галице, креча, цинка, живе, хлора, креозота; тиме дрво истина не труне тако брзо, али му се губи чврстина и снага. Оне греде које се међу под жељезничке шине натапају се раствором плаве галице и тиме су издржљивије.

Дрва за грађу ваља да су кончаста и правог раста, уз то еластична, гуета и тешка. Које дрво за грађу ове особине има, таква се зграда неће скоро због њега поправљати и дуго ће времена протећи кад оно попусти.

По Габреловој грађевинарској књизи: добро изабрани и ваљано удешени *црвени чам* међу игленастим дрвљем јесте једно од најбољих и најприкладније заправљење грађе; дрво је издржљиво и дуготрајно, чврето, не пуца, може врло дуго да издржи и суво и влагу и не подлежи тако брзо црвоточини. Тако се дрво са највећом сигурношћу може употребити како за основу какву, тако исто и за вишу грађу.

Шумски чам доста је издржљив али није доста права раста, на влажним местима. у води и за скончавање добро се да употребити.

Бели чам жућкасте је боје и еластичан је и због тога што има у себи доста смоле може се добро да употреби за бунарске стублине или канале кроз које вода тече, као и под водом да се што од њега прави. За кров и то особито да на њему какав велик терет лежи, не може се препоручити.

Обични чам је чисто беле боје, правог је раста као свећа, еластичан је; од њега су врло добре греде, даске летве, шиндре; али за доњу грађу где се влага са сувим измењује не може се применити.

Цер је пуно, гуето дрво, али за грађу се не може употребити, пошто није доста еластично, него више крто; напротив за гориво врло добро.

Храст је више еластичан али ипак није довољно да би на себи могао издржати повећи терет који би на њему лежао, због кртости брзо би издао; напротив за ступце је врло згодно дрво и тако удешен може на себи несарамерно велике терете да одржи.

Липово, јаворово, јасеново, буково дрво већином се употребљује за столарске послове или за алате какве, а за грађу никакву није.

Јововина под водом за ступце какве, може се употребити, јер је прилично постојано дрво.

*

Из свега тога видимо какву голему корист имамо од дрва; за то садимо поред воћака и дрва где год можемо; грехота је и најмања места да незасађено остане, само где год се може какво да се засади. Дрво осим тога што нам је за око лено, за здравље корисно, уз то нам је и за сваку употребу најнужније. — Опет велимо *садимо дрва!*

По „Gazd. Ђ.“

— ? —

Л и с т а к.

ЗАМИЛОВАЛИ СЕ.

Слика из сеоског живота.
Од В. МИЛАНА МАРИНА.
(Наставак)

Збуњен, шта ли, те се неколико пута некуд кретао, а ни сам није знао куд ће. Пламтио жаром освете и једино жудио, да где год дочека онога другара, што му се тако подемехнуо, што га је тако јако за срце ујео. И тек, кад је тако спреман, с' палицом у руци на гувно дошао, да онуда после крадом оде, камо је и наумио био... али га она љутина прође. Постепено постајаше све блажији и мирнији и таман да дође до ствари, а он клоне. Беше опет онај стари, безазлени Тодор, опет онако миран и благ. Врати се натраг у кућу и ту, тек да му и оно мало терета одлахне, тужио се својој матери о злости и пакости својих другара.

II.

Од тог доба био Тодор као снуждан, нујан, брижан.

И кад је ишао код снахије на надницу ћутећи је одлазио.

Мати му се, удовица, снбдила од чуда.

Није шала . . . момак, — па какав момак, ни да би ко рекао да је тај . . . дошао на се пресомитио под њима.

Кад је радни дан, увек је на раду, ама кад осване Недеља ни да би се куд макнуо од куће. Другови му и другарице полазе у коло, а он тамо у вајату или амбару, па ни да се осврне. Гони га мајка у коло, као обично, па се жена као запањи од чуда, кад се и од кола одбија.

— Но, Господе, — а који ти је враг' . . . рече, па га погледа.

— Нећу. Није ми до играња.

— Какав си ми ти то момак, жалоснице!

— Нећу.

Онда узме нож и дрво, па зачне што год дељати. Тако једном узео своју палицу, што ју је оно пре, тако лепо ишарао, па је хтео да скрати. Одеече мало, па онда још мало, па још мало, док га не исече свега. Љутит оде у шталу. На једној страни о зиду

висила му тиквица. Он ју узе и седе на кревету. Онда је заче са ножем шарати. Прво начини неке змије, па онда цвеће, па лишће, па неку аждају . . . буди Бог с' нами шта ти ту још свега не беше. И тек да је сврши, потеже ножем љутито и забодје га у тиквицу. Онда је спусти на земљу, устане и угази је сву.

После опет отишао на гувно.

Из гувна опет у врт, па онда опет натраг.

А лепо се видело, како му је време дуго. Нестрпељив, шта ли, тек се латио свега, само да га скрати. О ти дани, дани . . . а где је тек и то Ваведеније. . . .

И кад је оснануо и тај жељени дан, а он се стаде спремати.

— Ош у цркву? пита га мати.

— Нећу.

— Па куд се спремаш?

— Идем. . . Идем на славу.

— Далеко?

— У Нерадин.

И мати ућута. А и шта му је знала одговорити сиротица једва је и дочекала, да се свецем мало прође, тек да не седи код куће.

Кад је стигао у Нерадин, беше већ и служба готова.

Баш излазили из цркве.

Он некако стао у крај, па се удубио тамо међу женскадију.

И одмах ју је сназио.

Изгледаше му сада много лепша.

Онда ушепртљиво. Као устезао се, да јој пређе.

Оће, — неће.

Није знао, шта да јој и рекне.

И тек, да се осоколи, али ње не беше више ту. Са другарицама својима упутила се била кући.

После подне у колу упознао се са момчадијом. Ту је и играо с' њоме. Како ли се тек само радовао!

Пред вече пак кад је полазио кући, ударио је преким путем. И како ли се је изненадио, кад га је из једног шљивика она ословила.

Он се осврну.

Ту, пред њим, нешто заклоњена кратком оградом стајала је она.

— А од куд ти?

— Код своје куће,

— Јел' то ваша башта?

— Јесте.

— Па куд си пошла?

— На извор. . . (Како ли је само удесила!)

— Е, сад водем . . . што сам те опет видео, него Бог зна шта. У колу се нисмо могли ни разговарати . . . знаш већ како је у туђем колу. К'о и почео сам се и кајати, што сам и долазио, кад се нисмо ни диванили. Али сад! . . .

— Баш добро! . . . Нешто сам хте тела питати.

— А шта то.

— Ономад те ја споменула међ момцима . . . а они . . . е, то да си чуо, волела бих него Бог зна шта!

— А што веле?

— Кажу . . . кажу . . . их — нећу! . . . Срамота ме је.

— Шта кажу? . . . реци — де. . .

— Кажу, да си се заволео са оном Пелком Ненадовом из Прњавора. . .

— Хо, чуда само. . .

— Је л' истина?

— Та како ћу је волети, кад је и не познајем. Хо, хо, ви'ш ти само. . .

— Та ону Пелку! . . . Зна је свака слава. . .

— Ајак! Не знам. Ни чуо нисам за њу.

— Е, онда лажу.

— Лажу. . . лажу. . . је е' да, да лажу. . .

А ти си им веровала?

Она се некако сневесели. Тек спустила поглед на земљу, на заћутала.

— Какву Пелку! ид' молим те, — та не једну, већ да их је стотина, не бих је волео. . .

— Ал' тако кажу . . . промуца она опет.

— Обешењаци, па изнесу ма што год.

Каква Пелка! . . . Не бих ја тебе дао ни за какву другу. . .

Рече некако одлучно, и положи руку на раме јој.

Онда јој узне говори:

— Ето и сад сам управо због тебе дошао. . . Знаш, од оног доба, па једва сам чекао, да те сагледам. Не знаш ти, Нераица, како си ми се допала. Од оног доба, па ми се и у моме селу, без тебе не мили. Од оног доба, па све до сад, ни заиграо нисам у колу.

— А што? пита га она, вољна, да јој и на даље тако говори. Погнула главу, а руку спустила на ограду, па претом шарала по дасци.

— Тако не водем. Не мили ми се. . . Ех, да си ми ти нешто онде . . . не би ме ни царевина у игрању задржала. . .

Изусти и оном руком узде је привлачити себи. Кад је видео, да се не отима, наже јој се лицем ближе.

— А је си л' ти играла?

— Како кад.

— Ал' к'о данас?

— Никад до сад.

— А је си л' се надала, да ћу доћи?

— Је сам.

— Је си л' ме видила код цркве?

— Је сам.

— Је си ли се зарадовала?

Лака румен обли јој беле образе.

— Је л'? питао је он поново.

Она уздахну, подиже некако заносно главу и мило га погледа. Беше се сва узбудила, узрујала.

— Је л'? питао је он још једаред.

— И тек када је руком заклонила очи, промуца тако тихо, нечујно:

— Је сам.

Наста нема тишина. Обоје ћутаху. Беше то тренутак, у ком се могло чути и куцање и његовога и њенога срца. Та једна реч задахнула их је обоје неким миљем и заносом.

(Свршиће се.)

Белешке.

При појењу стоке сви греше, што зими дају стоци хладну воду, једно што живинче може се ласно расхладити и оболети а друго поглавито с тога смо против појења хладном водом, што онда много више троши пиће него кад пије топлију воду. А то долази отуд, што животињско тело зими потребује веће развијање топлоте, да би у њем температура увек једнака била, и тај вишак топлоте добија тело или од пиће или од топле воде или од топле стаје. Ако је вода и стаја хладна, пића ће више патити. Дакле вода треба да је топла колико год марва може издржати.

Из „М. Н.“ М. Г.

Лесени усеви и зима. Не треба веровати, да само мразеви врло много штете почине усевима, него за један део штете крива је и влага. Више шкоди усевима, кад се час крави час мрзне, него кад мраз стегне на држи, а то за то, што се од открављена снега, пошто на ново стегне мраз, ухвати као нека глатка корица на површини земље, која биље на двоје пресеке. Они усеви, који су раније бачени, те им се корен утврдио и очврнуо, могу да претуре ову незгоду, а на против, они усеви, који су кашње посејани, угинути морају, кад се наизменце буду мењали мраз и лепо топло време.

Из „М. Н.“ М. Г.

Новости.

Rheum-Victoria u Paragon. Час по час искрене по која нова биљка, која би зар требала да замени винову лозу. Проналазачи њихови праве рекламе на цео свет. Дојакко су слабо наде полагали у ове биљке, те нису ни огледали да замене њима винову лозу и многе од њих крије од очију света копрена заборав. Тако је прошла јужно-француска црвена рена, те исте судбине беше и она талијанска биљка, коју су две године раније пронашли, и за коју тврђаху, да у сваком земљишту, у иловачи као и у пескуљи, на обоју као и на западном месту подједнако пуни, и кад крене у јуну до септембра су већ зреле беле и црвене бобе као у мари-савке. Сад опет обесише о звоно две такве

биљке. Зову се: **Rheum-Victoria u Paragon** а не стоје ни у каквом еродству са **Rabarber Rheum officinalis**-ом. У Heilbronn-у се склопило друштво, које је узело на себе, да шири ове две „корисне“ биљке. У окружности, коју је ово друштво разаслало разним немачким економским друштвима, придавају се овим биљкама баснословна својства. „Најјачу студен издрже, по јутру 300 марака прихода донесу (180 фор) од петелке и стабљике може се правити мост као од грожђа, а и лако настолско вино. Једна биљка од осам година 1890. године дала је 100 литри доброг вина. Цветови и младо лишће може послужити као фино зеље, а ољуштена стабљика као компот.“ Заиста право чудо биљка, ако је све истина.

М. Г.

Изложба приплодних говеда. Наше министарство пољопривреде приређује изложбу разних сојева приплодних грла говеда дана 16. марта по р. к. о. г у Будапешти у животињској башти. За приплод способна грла ће министарство да купи и да подели међу сточаре. Сви који имају какве добре сојеве приплодних говеда, могу се пријавити ради излагања истих до 10. марта п. р. к. о. г. министарству код оделења за сточарство.

Критични дани ове 1892. год. Проф. др. *Рудолф Фалб*, који се научним начином занима о пророчанству каквоће времена, обзнанио је листу критичних дана за ову годину. Свега је пророковао 24 кр. дана, које је у три реда поделио; тако критични дани *првога реда* биће по римском календару о. г. дана 29. јануара (тај је већ прошао — да л' је погодио?) 28. фебруара, 28. марта, 26. априла, 26. маја, 6. септембера, 6. октобера, 4. новембера и 4. децембера; као критични дани *друга реда*: 12. фебруара, 14. марта, 12. априла, 24. јуна, 8. августа, 22. августа, 21. септембера и 20. октобера; и напоследку критичне дане *трећег степена*: 14. јануар (и тај је већ прошао), 11. мај, 10. јуна, 10. јули, 23. јули, 19. новембер и 19. децембер. — Чувени овај прогностичар вели за 28. март да ће бити најкритичнији дан не само ове 1892. године него најкритичнији дан целог 19. столећа.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

(Замена и приказ).

Весник. — Недељни лист за просвету и привреду. Излази у Панчеву III. год. Издавалац и одговорни уредник *Јован Поповић*. — Годишња цена је за Аустро-Угарску 4 ф., за Србију 10 динара.

Пољопривредни календар за 1892. годину. — Може се добити код Српског Пољопривредног Друштва у Београду и у свима д. бро. уређеним књижарницама у Србији. — Цена ?

Предавања о гајењу хмеља. — Написао *Душ. М. Спасић* секретар Српског Пољопривредног Друштва (са 33 слике.) Књига је печатана на финој сатинираној артији и садржи целокупну поуку о гајењу хмеља. — Цена је 60 пара. — Може се добити код Српског Пољопривредног Друштва у Београду.

Нови Требевић, календар за преступну 1892. годину. Уредио *Никола Т. Кашиковић* уредник „Босанске Виле“ у Сарајеву. — Цена 50 новч. — Може се наручити од издавача му у Сарајеву, прве српске штампарије тамошње *Ристе Ј. Савића*.

Ове последње три књиге и ако нисмо добили на приказ оглашујемо по огласима из других листова, пошто су све три важне за сваког домаћина.

Из администрације и уредништва „ДОМАЋЕГ ЛИСТА.“

Дружини „Помагач“. Ниш (Србија). Ми бих вам се драговољно одазвали вашој молби, да вам наш лист бесплатно шаљемо, али нам је посве немогуће, јер имамо и ипаче врло много издатака. Кад сте „сиротног стања“ а ви се бар вас петорица заузмите и нађите сваки по једног претплатника на целу годину, те ћете, као што свима дајемо, и ви добити шести примерак *бесплатно*. Кад ви тражите од нас старијих неке жртве, држимо да је оправдано да и ми од вас млађих зажелимо мало више труда, па сте цел постигли.

Дружини „Братство“. — Београд (Србија). Оно што рекосмо горњој дружини то исто важи и за вас. — Српско вам поздравље и „Помагачу“ и „Братству“!

Г. Р. К. — Приједор (Босна). Повац за претплатнике прамисмо; лепа Вам хвала. Неупотребљене примерке бр. 1. молимо да нам пошаљете, јер још мало од тог броја имамо, а јављају се нови претплатници. Српско Вам поздравље!

Г. В. М. М. — Голубице. Још нас штате, да ли ћемо примити приповетке у којима се неке врлине а и мане и сујеверице нашег народа износе! Увек радо и весело из Вашег вештог и опробаног пера. Српско Вам поздравље!

Г. Ћ. Д. — Јања (Босна). Повац прамисмо и именик скупиљених претплатника. Лепа Вам хвала на заузимању! Камо наше лепе среће, да имамо таквих скупиљача бар десетак, па би нам лист у сваком погледу осигуран би. Ми бих га у том случају знатно унапредили, јер на њ трошка не би жалали, а без трошка ни . . . . Молимо и за који себјани допис. Српско Вам поздравље.

Пољопривредној Дружини. — Обреновац (Србија). Ми Вам прошле године, на основу писма г. Д. М. С. секретара срп. пољ. друштва у Београду од 24. марта пр. г. сласмо наш лист и сваким даном очекивасмо од вас, на основу писма и предплату, но је ми никад не добисмо. Ми вас дописником 2. 14. јан. о. г. умолисмо ради претплате, и ви нам се ни на њу не одазвасте, то смо пак овом приликом пригорани овим вас путем умолити да нам предплату што пре пошаљете. Срачуните само да смо осим листа још за сваки број и 2 новч. поштарине морали платити.

Преч. г. Јовану Ристићу. — Доња Дубица (Босна). И Ви нам писасте пр. г. 12./24. марта и умолисте нас да Вам лист пошаљемо, те ћете нам одмах претплату послати. Ми Вам на услузи бесмо и редовно Вам лист све до данас сласмо, али нам Ви претплату не посласте, покрај већ наше једне учтиве молбе, с тога и Вас овим путем молимо, да нам предплату што пре пошаљете. — Те ћемо и надаље добри пријатељи да останемо.

Г. М. Г. Петр. — Ужице (Србија). По жељи овим признајемо, да смо у име целе овогодишње претплате примили 5 динара, на основу чега ће се сл. „Официрској Чигаоници“ редовно наш лист слати.

Поштованој нашој публици јављамо, да уз овај број разавиљемо и ценовник семенарске и воћарске радње *Воина Јовановића* у Новом Саду.

**Ј. Ц. ШИММИДТ
ЕРФУРТ.**

Препоручује свој велики избор

СЕМЕНА

од поврћа, цвећа и економских биљака, разног дрвећа и шибља и од сваке врсте воћа
произведени биљака
сваке врсте, особито екзотична цвећа и НОВИТЕТА од разног поврћа.

Специјалне богато илустроване каталоге шаље сваком на захтевање бесплатно и франкирано.

J. C. SCHMIDT, Erfurt.

Штампано код Фердинанда Битермана у Сомбору.